

DOMONKOS JÁNOS

ny. igazgató
Budapest

Kodály Zoltán tiszteletére

„Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók...”

Rá is érvényes az ő Bartókról szóló megállapítása: „Valahányszor előadják egy művét, egy percre Magyarországra is gondolnak”.

Nemzetünk önmagát tiszteli, amikor halhatatlan fia emlékét felidézi

Amit vállalt: Magyarország újjáteremtése zenében. Nemzedékek tudatát formálták újjá. Hitet, bizalmat és távlatot adott, élets célt és meggyőződést. Tanítványa volt valamennyi magyar költő, művész és zenész, minden alkotószellem, egész Magyarország.

Kecskeméten született, ahol a vasútállomás épületén márványtábla hirdeti emlékét. Innen hamarosan Szobra, azután Galántára, majd Nagyszombatra került a vasutas család.

Egyik legcsodálatosabb műve a *Galántai táncok* bizonyítja, hogy már itt megismerte és megszerette a magyar nép dalait. A népdalgyűjtés nagy terve nem egyik napról a másikra született meg benne, lassan érlelődött. Doktori értekezését Budapesten a népdalról írta. Megállapítja, hogy egyes dallamok ugyanúgy szólnak a Duna és a Volga mentén. Bizonyos dallamtípusok éppúgy megtalálhatók a csángók közt, a Dunántúlon és a felvidéki magyarság körében.

A magyar népdal az egész magyar lélek tükré

A népdalgyűjtés elindításakor olyan fegyvertársra lelt, aki kiváló képességeit ugyanannak a célnak a szolgálatába állítja, kitart mellette jóban-rosszban: Bartók Béla. Felosztották egymást közt a kutatási területeket abban a biztos tudatban, hogy az eredeti magyar zene még él, elsősorban falun, s főleg a peremvidékeken. Kodály a felvidékről indul, Bartók Békés megyéből kelet felé. Akkoriban még nagyon nehéz munka volt a népdalgyűjtés (nem volt mágnefon), s maga az utazgatás rendkívül körülményes volt, Kodály majd minden alkalommal betegen érkezik vissza a fárasztó utakról. De nem adja fel. „A magyar népdal – vallja – az egész magyar lélek tükré.” Meggyőződése, hogy a magyar zenei élet csak népdalainkból újulhat meg. Így ír erről: „Nem akarunk többé zenei gyarmat lenni. Nem akarunk idegen zenekultúrát majmolni. A világ kezd már ránk figyelni. A magyar zenét nem mi találtuk, megvan az már ezer éve. Mi csak ápolni, őrizni akarjuk a régi kincseit, és ha olykor megadatik nekünk, gyarapítani.” A zene mindenkié című könyve előszavában kérdi: – De hogyan tehetjük azzá? Sok töprengéssel születik meg az ún. Kodály-módszer, a gyermekek zenei nevelésének folyamata: a szolmizálás, az ötfokú hangsor megtanítása és legszebb népdalaink megszerettetése. Így, a

gyökerekből táplálkozva nemcsak zenei műveltséget ad, de egyúttal ízlésformáló és a magyarságtudat kifejlesztője is.

Sajnos, az utóbbi évtizedekben hazánkban a Kodály-módszer alkalmazása eléggé elszorvadt. Annál ragyogóbb eredményeket ért el például Japánban, az USA-ban és máshol. Ezt a szellemiséget adják tovább például Finnországban az ott működő magyar zenetanárok.

Ne bántsd a magyart!

Kodály mélyen vallásos, hitvalló katolikus volt. Élete egybeforrt zenéjével, amelyben nagy teret foglalnak el egyházi művei. Ő azonban nem választja ketté világi és egyházi műveit, ezek teljes egységet alkotnak. Csodálatos műve, a *Psalmus Hungaricus* (Magyar Zsol-tár) egyaránt hazafias, népi és vallásos. De ilyen a *Budavári Te Deum* latin szövegű miséje, amellyel Budának a töröktől való visszafoglalására állított márványnál szebb emléket. Egyik legkitűnőbb kórusműve a *Jézus és a kufárok*. Mintha festményt látnánk: Jézus kötélből osztott fon, és kihajtja Isten házából az árusokat. „Az egész sokaság rajta csüng vala s úgy hallgatták őt.”

Egyik legkésőbbi műve az 1954-ben kiadott *Zrínyi szózata*. Mélységes hazaszeretete, a nemzet féltése talán ebben a munkájában csúcsosodik ki legjobban. Zrínyi szavai: Ne bántsd a magyart! – folyton visszatérnek, az egekig emelnek bennünket. „Csak jobbitsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgainknak! Egy nemzetenél sem vagyunk alább valók! De ki bízik Istenben, szereti hazáját, kiáltson fel égbe Istenhez... Akik Téged szeretnek, mint a nap az ő feltámadásában, úgy tündököljenek.”

Emberi nagyságán át

Mint mondtuk, Kodály egyházi és világi műveit nem lehet szétválasztani, mert egységet alkotnak. Bizonyítsuk most ezt néhány kedvelt népdalunkkal, amelyeket a Madárka című gyűjteményből írtunk ki: Serkenj fel, kegyes nép... Újesztendő, vígság szerző... Szőlőhegyen keresztül... Elment a madárka... Zöld erdőben... Magos kösziklának... A Csitári hegyek alatt... Aki széplányt akar venni... Gerencséri utca... Mind-mind Kodály gyűjtése a Kárpát-medence különböző részeiből. Ezeket a népdalokat minden volt KALÁSZ-lány ismeri, hisz mozgalmuk nagy gondot fordított népdalkincsünk tanítására és megszerettetésére.

Kodály két híres, ugyancsak jól ismert műve a *Háry János* és a *Székelyfonó* azt bizonyítja, hogy népdalaink színpadon is megállják a helyüket.

Szólnunk kell még arról a nagy jelentőségű munkáról, amellyel a 30-as években segítette Kodály a Szent vagy Uram énektár összeállítását. Ő maga nem írt bele, de tanácsaival a szerzők, szerkesztők mellett állt, hogy megtisztítsák templomaink zenéjét a német, cseh – tehát idegen – dallamoktól. Ennek alapján készült a ma is használatos Hozsanna című énekeskönyv, amelyben már Kodály-dallam is van: az Ah hol vagy, magyarok kezdetű, Szent Istvánról szóló ének újabb dallama.

Illyés Gyula így írt Kodályról: „Emberi nagyságán át fedeztem föl zenei nagyságát is.” Bartók pedig így jellemzi: „Kodály a legnagyobb zeneszerző pedagógusunk.”